

Για μία Επανάσταση των Ευρωπαϊκών Λαών στον 21ο Αιώνα

Αντώνης Μπρούμας

Το 1867 ο Μιχαήλ Μπακούνιν απευθύνει το όραμά του για την Ευρώπη στην Ένωση για την Ειρήνη και την Ελευθερία ως εξής: «[υ]πάρχει ένας μόνο δρόμος να φέρουμε τον θρίαμβο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στις διεθνείς σχέσεις στην Ευρώπη και αυτός είναι το να καταστήσουμε αδύνατο τον εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των διαφορετικών λαών που συνιστούν την Ευρωπαϊκή οικογένεια. Αυτός ο δρόμος είναι η συγκρότηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης [...] Μία τέτοια συνομοσπονδία δεν μπορεί ποτέ να δημιουργηθεί από τα Ευρωπαϊκά κράτη, όπως είναι επί του παρόντος συγκροτημένα, λαμβάνοντας υπόψη τη μεταξύ τους χάωδη ανισότητα δυνάμεων [...] όλα τα μέλη της αδελφότητας αυτής πρέπει γι' αυτόν τον λόγο να μετασχηματίσουν τις χώρες τους από κράτη [...] στην ελεύθερη ένωση των ανθρώπων σε συμβούλια, των συμβουλίων σε κομμούνες, των κομμούνων σε ομοσπονδίες και, τελικά, την συνομοσπονδία στις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης και, κατόπιν του κόσμου ολάκερου».

Σήμερα, το μέλλον της Ευρώπης βρίσκεται σε σταυροδρόμι. Η τύχη της κρίνεται από την έκβαση της σύγκρουσης μέσα από τρεις πολιτικά διακριτούς πόλους.

Από την μια πλευρά, η κοσμοπολίτικη νεοφιλελεύθερη ελίτ παλεύει για τη διατήρηση των εξουσιών του θεσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτός οποιουδήποτε ελέγχου από τις Ευρωπαϊκές κοινωνίες. Μία τέτοια στρατηγική επιλογή θωρακίζει και εγγυάται την ολοκλήρωση του μετασχηματισμού των ευρωπαϊκών κοινωνιών με βάση το πάγιο νεοφιλελεύθερο σχέδιο, δηλαδή την άρση κάθε κοινωνικού περιορισμού στην αυθαίρετη εξουσία του

κεφαλαίου. Η κοσμοπολίτικη νεοφιλελεύθερη ελίτ είναι ο νικητής των προηγούμενων ιστορικών κύκλων της κοινωνικής σύγκρουσης στην Ευρώπη αλλά και σε ολόκληρο πλανήτη, ο αδιαμφισβήτητος ηγεμόνας της ανθρωπότητας στη σύγχρονη εποχή. Η πρότασή της για την Ευρώπη έχει ως στόχο την περαιτέρω θωράκιση της δομικής εξουσίας του κεφαλαίου σε διεθνές επίπεδο με έναν σε γενικές γραμμές ψευδο-ορθολογικά επινοημένο, δηλαδή συντεταγμένο και θεσμοποιημένο, τρόπο και τελικό σκοπό την πλήρη υπαγωγή των κοινωνιών σε αυτή. Εντούτοις, η ιστορία δεν κινείται γραμμικά. Το νεοφιλελεύθερο σχέδιο, εγγενώς μη βιώσιμο, επιταχύνει τις τρεις θεμελιακές αντιφάσεις του, αυτές της κυριαρχίας, της εκμετάλλευσης και της ανάπτυξης, αποσταθεροποιώντας κοινωνίες και φύση.

Όπως έχει δείξει ο Καρλ Πολάνυι, κάθε καταστροφική απόπειρα μεταβολισμού των ανθρώπινων κοινωνιών από την εμπορευματική αγορά απαντάται ιστορικά από μία αντίρροπη κοινωνική αντίδραση επιβίωσης για την υπαγωγή της εξουσίας του κεφαλαίου σε κοινωνικό έλεγχο και τη αποτροπή της κατάρρευσης βασικών κοινωνικών σχέσεων και λειτουργιών. Η καταφυγή όμως των κοινωνιών μέσα από ένστικτο αυτοσυντήρησης ενίοτε μπορεί να εκδηλώνεται και με πσιωγυρίσματα στην ιστορία της ανθρωπότητας. Η φασιστική εκδοχή του νεοφιλελευθερισμού υψώνεται ως η βασική δύναμη εκπροσώπησης της αντίδρασης στην καταστροφική λαίλαπα της όλο και μεγαλύτερης διείσδυσης της εμπορευματικής αγοράς στις κοινωνικές σχέσεις.

Από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, την Ινδία και τη Ρωσία μέχρι την περιφέρεια της Ευρώπης, οι φασίστες έχουν έτοιμη τη δική τους πρόταση εξουσίας. Ανάθεση από τις μάζες, κατάληψη του κράτους, επιστροφή στην παραδοσιακή κοινότητα του έθνους-κράτους, ενίσχυση της συνεκτικότητας της καπιταλιστικής μηχανής μέσα από το ανήκειν σε ένα συνεκτικό έθνος και, έτσι, ενδυνάμωση του ενός στοιχείου από την αγία τριάδα του συμπλέγματος κεφάλαιο/κράτος/έθνος του σύγχρονου συστήματος εξουσίας, του στοιχείου ακριβώς αυτού που υποτίμησε η κοσμοπολίτικη εκδοχή του νεοφιλελευθερισμού και γι' αυτό διαρκώς χάνει σε

συνεκτικότητα και απήχηση στην κοινωνική της βάση.

Το σίγουρο είναι πως η φασιστική εκδοχή του νεοφιλελευθερισμού αποτελεί μια διαδικασία δημιουργικής καταστροφής και μετάλλαξης του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού προς το χειρότερο για τις κοινωνίες. Η αναζωπύρωση των εθνικισμών και το ανεξέλεγκτο των οικονομικών ανταγωνισμών των εθνών-κρατών πέρα από το θεσμικό πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στον παγκόσμιο πόλεμο και στην ολοκληρωτική αδυναμία του συστήματος να διασφαλίσει την κοινωνική αναπαραγωγή υπό το βάρος των άλυτων προβλημάτων της ανισότητας και της οικολογικής καταστροφής. Εντούτοις, η επιβίωση της ανθρωπότητας δεν ήταν ποτέ εγγεγραμμένη στις νομοτέλειες του καπιταλισμού.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο επαναστατημένος αντικρατικός διεθνισμός του Μπακούνιν είναι κομβικός για τη συγκρότηση του τρίτου πόλου στη σύγκρουση για το μέλλον της Ευρώπης. Ο τρίτος αυτός πόλος πρεσβεύει, σε γενικές γραμμές, μια Ευρώπη των Λαών, δηλαδή μια ομοσπονδία των λαών της Ευρώπης, η οποία στηρίζεται στις αρχές της αλληλεγγύης, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της δημοκρατίας. Ξεπηδώντας από τα σπλάχνα των Ευρωπαϊκών κοινωνιών και της σχεδόν πια ενστικτώδους αντίστασής τους για την επιβίωση από την καπιταλιστική μηχανή καταστροφής, ο τρίτος πόλος της σύγκρουσης δεν έχει έτοιμες τις παρελθοντικές προτάσεις εξουσίας των περασμένων δυστοπιών, όπως οι φασίστες.

Αντιθέτως, στηρίζεται στη διαρκή ανίχνευση του αύριο μέσα από το ξεπέραςμα του ασφυκτικού σημερινού πλαισίου και αυτό του προσδίδει τις δυνατότητες και τις προοπτικές για ριζοσπαστική κοινωνική αλλαγή. Μολονότι λοιπόν χάνει σε απλότητα και συνοχή, ο τρίτος πόλος της σύγκρουσης για την Ευρώπη προτάσσει την ελπίδα, έχοντας έτσι τα εχέγγυα να κατακτήσει τις καρδιές των ανθρώπων και να κινητοποιήσει ξανά μαζικά τις κοινωνίες στον δρόμο προς την απελευθέρωση και την χειραφέτηση.

Ιστορική μας δουλειά και καθήκον είναι να καταστήσουμε τον πολιτικό αυτόν πόλο ξανά επικίνδυνο για τα κράτη και το

κεφάλαιο, δηλαδή να του δώσουμε δυναμική ανατροπής της κυρίαρχης εξουσίας. Αυτό το έργο δεν οικοδομείται με δυνάμεις αντιπροσώπευσης, που προτάσσουν δυστικά διλήμματα τύπου Ευρώ/Δραχμή ή μέσα/έξω από την ΕΕ χωρίς κανένα όραμα για το μετά. Αντίθετα, οικοδομείται με τη συγκρότηση λαϊκής εξουσίας στη βάση της κοινωνίας μας, με την ανύψωση της παραδοσιακής κοινότητας σε ανώτερο επίπεδο, αυτό της δημοκρατικής κοινότητας, με την οριζόντια δικτύωση και συντονισμό κινημάτων ανάμεσα στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, με την πρόταξη της αλληλεγγύης μεταξύ των κοινωνιών της Ευρώπης και, σε τελευταίο στάδιο, με τη συγκρότηση συνθηκών δυαδικής εξουσίας από το επίπεδο των δήμων μέχρι και την αποδιάρθρωση του κράτους και της εμπορευματικής αγοράς.

Η κοινωνική επανάσταση στην Ευρώπη στον 21ο αιώνα για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης, όχι μόνο δεν είναι ουτοπία αλλά αποτελεί και την πιο ελπιδοφόρο τελικά εκδοχή του κοινού μας μέλλοντος. Για αυτή λοιπόν την εκδοχή καλούμαστε να παλέψουμε.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 19